

ЈЕДНАКОСТ И РАВНОПРАВНОСТ ДРЖАВА У МЕЂУНАРОДНОЈ ЗАЈЕДНИЦИ

1. У време када се Европа спрема да закорачи у ново доба у којем ће односи између држава почивати и развијати се на давно прихваћеним, али често мимоилаженим начелима, која су свој модерни израз добила у Повељи УН, поново оживљавају расправе о садржини тих начела, или бар неких од њих. То је разумљиво ако се има у виду, с једне стране, да су сва правила међународног права компромис опречних схватања и да због тога нису од свих искрено примењивана, а, с друге стране, да је развој друштва превазишао многа предвиђања и ставио на дневни ред некад занемариване видове старих проблема. Тако је било и са начелима садржаним у Повељи УН, којима нико није оспоравао обавезност за све већи број чланова Уједињених нација, па има и оних који са озбиљним разлозима сматрају да су она обавезна и за нечланове те Организације. Најважнија од њих, чије је поштовање *conditio sine qua non* данашње међународне заједнице, морала су чак да буду поново потврђена у Декларацији начела међународног права о пријатељским односима и сарадњи држава у складу са Повељом, коју је усвојила Генерална скупштина УН четврт века после оснивања Уједињених нација ⁽¹⁾. Припреме за конференцију о европској безбедности показују да ова начела треба да буду и практично примењена у односима између европских држава, што ће бити несумњив допринос не само унапређењу односа на старом континенту већ и свету уопште. Југословени имају пуно разлога да буду горди на признање важности начела за која су се залагали скоро две деценије и која су тада називана начелима коегзистенције. И то не само на политичком већ и на правном терену. Тек ће будуће генерације боље сагледати и оценити пионирску улогу коју су одиграли у том мукотрпном послу како светско Удружење за међународно право (*International Law Association*) тако и Југословенско удружење за међународно право, односно југословенски интернационалисти. Историји припада податак да је само после три године од свога обнављања Југословенско удружење за међународно право успело да се на дневном реду 47. конференције Удружења за међународно право, одржане 1956. у Дубровнику, нађе и питање правних ви-

(1) Усвојена 24. октобра 1970. резолуцијом бр. 2625 (XXV). *Assemblée générale, Documents officiels: vingtcinquième session, Supplément No 28 (A/8028), p. 131 et suiv.*

дова мирољубиве коегзистенције ⁽²⁾. Био је то велики успех у време хладнога рата и стога је било потребно још неколико година упорног рада југословенских правника, известиоца професора Милоша Радојковића ⁽³⁾ и читавог Удружења да се ово питање нађе на дневном реду најшире светске организације — Уједињених нација (1962). Историчари међународних односа ће испитивати колико је ово допринело попуштању у међународним односима, или, пак, било омогућено постигнутим побољшањем у односима између држава. За нас је најважније да је створена солидна основа, и правна и политичка, за садање и будуће међународне односе. То не значи да су у питању увек нова начела. Напротив, највећим делом напори су усмерени на поштовање често грубо кршених начела која су била признавана још у неорганизованој међународној заједници, али и данас задржавају свој значај. Тиме се олакшава поборницима њиховог поштовања јер постоји велика уздржаност према свему што личи на ново. Тако је било и са начелима коегзистенције, која су у почетку проглашавана за пропагандни маневар па их је и Генерална скупштина УН (1961) назвала начелима међународног права. Колико год то изгледало као разводњавање, добро је што су овим призната и као правно обавезна за све чланове међународне заједнице ⁽⁴⁾. Такав је случај, на пример, са начелом једнакости, које има свој извор у неким основним постулатима међународног права, често сврставаним у категорију тзв. основних права и дужности држава.

2. Настало у пракси држава и развијано у доктрини, нарочито школе природног права, ово начело је нашло видно место не само у политичким већ и правним документима, посебно онима којима су створане међународне организације и који су постали њихови уставни. Док га Пакт Друштва народа изричито не помиње, дотле Декларација о општој безбедности, усвојена на Московској конференцији шефова држава и влада великих сила, говори о потреби стварања опште међународне организације, „засноване на начелу суверене једнакости свих мирољубивих држава” ⁽⁵⁾. Та формула је преузета у нацрт Повеље УН који су израдиле велике силе, с тим што је реч о мирољубивим нацијама а не државама.

На оснивачкој конференцији УН у Сан Франциску овај предлог је наишао на оштру критику, нарочито малих и средњих држава. Међутим, нацрт је усвојен са малом изменом, тј. уместо мирољубивих нација помињу се чланови УН. Тако је у члану 2, т. 1. истакнуто да „Организација почива на начелу суверене једнакости свих њених чланова”. У једном другачијем склопу то је поновљено у члану 78. Повеље. Наравно, како

⁽²⁾ М. Бартош, *Правни аспект мирне активне коегзистенције држава, Југословенска ревија за међународно право*, 1955, бр. 3, стр. 321—335.

⁽³⁾ Објављени у званичним документима ИЛА и *Југословенској ревији за међународно право: L'aspect juridique de la coexistence pacifique active*, 1958, No 1, pp. 13—29; — *La coexistence*, 1960, No 2, pp. 205—216; *La codification des principes de la coexistence pacifique*, 1962, No 2, pp. 161—185; — *Les principes ou règles juridiques de la coexistence pacifique devant l'International Law Association*, 1964, No, 1, pp. 1—11.

⁽⁴⁾ М. Радојковић, *La codification des principes de la coexistence pacifique*, p. 166.

⁽⁵⁾ Усвојена 30. октобра 1943. *Уједињене нације. Збирка докумената 1941—1945*, друго издање, Београд 1947, стр. 15.

примећује један писац, идеја једнакости далеко превазилази оквире церемонијала и првенства, чак и међународног права у целини, и улази у све друштвене области ⁽⁶⁾. Зато њене елементе нужно налазимо у низу других начела (нпр. забране употребе силе и претње, самоопредељења, савесног испуњавања обавеза, мирног решавања спорова) као и многобројних права и обавеза чланова УН. У том смислу ће се касније говорити о развијању пријатељских односа заснованих на поштовању одређених начела, међу којима и начела једнакости ⁽⁷⁾, чиме је недвосмислено потврђено да је поштовање основних начела међународног права неопходно за очување највећих вредности међународне заједнице — међународног мира и безбедности.

Значај ових начела поново ће се показати у току вишегодишњег рада на кодификацији начела коегзистенције, како у току доктринарне припреме тако и у току рада Специјалног комитета Генералне скупштине. Не случајно начело једнакости налазимо и у рефератима професора Радојковића ⁽⁸⁾, односно радовима ИЛА, и у документима органа УН који су се бавили овим питањем. Поред тога једнакост је неопходна при поштовању неких других начела ⁽⁹⁾.

Специјални комитет је 22. априла 1966. једногласно усвојио нацрт, претходно консензусом прихваћен у Редакционом комитету, по којем

„1. Све државе уживају суверену једнакост. Оне имају једнака права и дужности и равноправни су чланови међународне заједнице, без обзира на разлике економске, социјалне, политичке или друге природе”.

Затим се наводи да суверена једнакост обухвата ове елементе: а) државе су правно једнаке; б) свака држава ужива права на основу пуне суверености; в) свака држава је дужна да поштује личност других држава; г) територијална целокупност и политичка независност су неповредиви; д) свака држава има право да слободно бира и развија свој политички, друштвени, привредни и културни систем; ђ) свака држава је дужна да у потпуности и савесно испуњава своје међународне обавезе и да живи

(6) Р. Падирац, *L'égalité des Etats et l'organisation internationale*, Paris 1953, p. 9.

(7) Нпр. у резолуцији Генералне скупштине о мирољубивим и добросуседским односима, бр. 1236 (XII), од 14. децембра 1957.

(8) *L'aspect juridique de la coexistence pacifique active*, p. 19; — *La coexistence*, p. 207; — *La codification des principes de la coexistence pacifique*, p. 167; — *Les principes ou règles juridiques de la coexistence pacifique*, p. 6.

(9) Међу 16 начела професор Радојковић је уврстио не само начело равноправности и самоопредељења, које је тако предвиђено и у Повељи УН, већ и начело међусобног ненападања, којем ће касније дати формулацију из Повеље, али истичући елеменат узајамности у коментару (*Les principes ou règles juridiques de la coexistence pacifique*, p. 2), затим начело узајамног немешања у унутрашње ствари (*La codification des principes de la coexistence pacifique*, p. 177; *Les principes ou règles juridiques de la coexistence pacifique*, p. 7); као и начело узајамних повластица (*La codification des principes de la coexistence pacifique*, p. 183; — *Les principes ou règles juridiques de la coexistence pacifique*, p. 10). Тако је поступљено и приликом разраде 7 начела од стране органа УН.

у миру са другим државама ⁽¹⁰⁾. У самом Комитету било је још много предлога за допуну, који указују на сву сложеност проблема чак и када је реч о нечему што због своје дуговечности изгледа довољно испитано и не захтева коментар.

Генерална скупштина је на својој 1883. пленарној седници, посвећеној двадесетпетогодишњици УН, без икаквих измена усвојила текст Декларације о начелима међународног права о пријатељским односима и сарадњи држава онако како је утврђен у Специјалном комитету. У њој се изражава уверење да је важно одржати и учврстити међународни мир заснован, између осталог, на начелу једнакости. Посебно је потврђен значај суверене једнакости и подвучено да се циљеви УН могу остварити само ако државе уживају суверену једнакост и у међународним односима се потпуно саображавају захтевима овога начела. Затим следи текст који је напред наведен. Декларација наглашава да је реч о основним начелима међународног права и позива све државе да се њима надахњују у међународном општењу и да међусобне односе развијају на бази строгог поштовања овог начела (т. 3). Једнакост или узајамност уграђене су и у друга начела која су том приликом усвојена, а такође је истакнуто да су у тумачењу и примени ова начела међусобно повезана и да свако начело мора да се тумачи у вези са осталим начелима (т. 2).

Начело једнакости садржано је и у уставима неких регионалних организација. У члану 6. Повеље Организације америчких држава се каже да су државе правно једнаке, да имају једнака права и дужности. Та права не зависе од моћи држава да обезбеде њихово вршење већ од самог постојања као личности у међународном праву. У Повељи Организације афричког јединства се међу начелима на првом месту (као и у Повељи УН) наводи начело суверене једнакости (чл. III), а у посебној одредби да све државе начелице имају иста права и дужности (чл. V). Најзад, овај документ садржи и изричиту обавезу држава да строго поштују начела изражена у члану III (чл. VI). У погледу осталих регионалних организација та се обавеза изводи посредно, на основу члана 52, став 1. Повеље, по којем сви регионални споразуми и установе и њихово деловање морају да буду у складу са циљевима и начелима УН ⁽¹¹⁾.

На тај начин је и у организованој међународној заједници, оличеној у међународним организацијама, потврђена важност начела једнакости. Већ на први поглед наведене одредбе показују, међутим, не само да му се даје различита садржина већ и да постоји разлика у самом при-

(10) *Rapport du Comité spécial (1967) des principes du droit international touchant les relations amicales et la coopération entre les Etats*, A/6799, 26. септембра 1967, т. 198. Конференција у Сан Франциску усвојила је тумачење начела суверене једнакости које је дао Комитет I/1, према којем оно значи: а) државе су правно једнаке; б) оне уживају сва права која проистичу из суверености; в) поштоваће се личност државе као и њена територијална целокупност и политичка независност; г) државе су дужне да савесно испуњавају своје међународне дужности и обавезе. Нав. према L. M. Goodrich — E. Hambro, *Commentaire de la Charte des Nations Unies*, Neuchâtel 1946, р. 128. Као што се види не само да је у питању уже тумачење него што ће се усвојити 1970. већ се оно не налази у тексту у којем се наводи поменуто начело. Разлика у погледу правне природе свакако није једини разлог.

(11) Р. Падирац, *op. cit.*, р. 189.

ступу, што свакако одражава различита схватања која о томе постоје. То најбоље показује пракса, у којој је само начело ретко одбацивано али толико различито примењивано да се може говорити о озбиљним одступањима од њега. Слично је стање и у доктрини.

3. У пракси примена начела једнакости је била различита, са понекад отвореним истицањем да је она немогућа услед фактичке неједнакости између држава у погледу моћи, која је произлазила из различитих чинилаца: величине територије, броја становника, привредне и војне снаге итд. На тај начин је створено разликовање између једнакости и равноправности, при чему је прва одбацивана као немогућа због наведених околности а другој даван ограничени правни доматај. Многе појаве и правне установе то показују.

а) Ако се пође од тога да су државе једнаке у правима која проистичу из њихове суверености, онда несумњиво значајно место заузима право држава на учешће у стварању правила међународног права. Историја даје супротне примере. Довољно је имати у виду последњих 150 година. После пада Наполеона сва међународна питања је решавао концерт сила, па и она која се нису тичала тих држава већ других, којима су наметана ⁽¹²⁾. То је долазило до изражаја и на конференцијама на којима су учествовале и мале државе, формално једнаке са великим. Најбољи пример су Хашке конференције (1899, 1907) и мировне конференције, па и оснивачка конференција УН у Сан Франциску. На II хашкој конференцији 1907. мале јужноамеричке државе тражиле су једнакост са великим. Не поричући правну једнакост свих, велике силе су истицале да је немогућа политичка једнакост због неједнаке одговорности пред историјом. На конференцијама мира велике силе су користиле водећу улогу коју су имале у рату, а оне су се појавиле и као главни творци УН. У свим тим случајевима велике државе су припремале текстове које су мале државе морале да прихвате ⁽¹³⁾. Оне су пристајале на измене само када нису били утрожени њихови интереси.

б) У вези с тим треба поменути још један вид једнакости — једнако представљање држава учесника. Париска конференција мира (1919) показује неједнакост држава у том погледу. Пет водећих сила имало је по 5 представника, три државе по 3, осам држава по 2, а све остале по 1 представника! Иако је свака држава имала по један глас, највећи број њих био је онемогућен да учествује у раду свих или већине радних тела. И у помоћним телима су велике силе имале највише представника. Нпр. у Редакционом одбору су биле заступљене само велике силе, у Комисији за репарације велике силе су имале по 3 представника, Белгија, Грчка, Пољска, Румунија и Србија по 2 представника. У комисијама за Друштво народа, одговорност, радно законодавство и контролу лука велике силе су имале по 2 представника, а све остале државе укупно 5! Протести малих

(12) Тако су, нпр., утврђене одредбе уговора од 19. априла 1839. којим је санкционирано одвајање Белгије од Холандије.

(13) На основу одлуке Потсдамске конференције (1945) о овлашћењима Савета министара спољних послова великих сила СССР је изradio нацрт уговора о миру са Финском. САД су израдиле нацрт уговора о миру са Јапаном (1951).

држава, нарочито Белгије, остали су узалудни ⁽¹⁴⁾. Како је ово имало утицаја на доношење одлука показује чињеница да се о предлозима комисија најчешће расправљало учетворо (САД, Енглеска, Француска, Италија) или петоро (са Јапаном), као и број одржаних седница: четворнице 72, петорнице 145, пленарних 6! Мале земље су могле да износе своје ставове али су велике силе одлучивале ⁽¹⁵⁾.

в) Усвојени текстови су и формално носили печат неравноправности, иако је равноправност бар у уговорном праву била поштована. Наиме, како на конференцијама тако је и у уговорним текстовима направљена разлика између великих сила и осталих држава победница у толико што су створене две групе држава у оквиру којих је важио азбучни ред ⁽¹⁶⁾. Такву праксу следили су и оснивачи УН. То је одговарало тадашњим схватањима о различитим затвореним заједницама (концерт сила, хришћанске државе). У савременим организацијама ће доћи до изражаја подела на основу привредне моћи.

4. Све ово је у извесној мери пренето и у организовану међународну заједницу и поред тога што најважнији правни документи проглашавају начело једнакости. При томе ваља приметити да се о једнакости из политичких разлога много више води рачуна у регионалним него универзалним организацијама. То не значи да највеће државе немају у њима већи или претежни утицај. Уколико су везе чвршће тај утицај је јачи и обрнуто — уколико су везе слабије државе су слободније и за једнакост има више места ⁽¹⁷⁾. То је уочљиво у организацијама које теже уједињавању својих чланова. Најјача држава намеће своје вођство упркос формалном проглашавању једнакости ⁽¹⁸⁾ јер до изражаја долази фактичка неједнакост држава. Зато се излаз из ћорсокака види у стварању организација које окупљају државе са приближно једнаким материјалним могућностима, што је могуће само код уско регионалних организација ⁽¹⁹⁾. То није решење јер се управо тежи најширем могућем окупљању које намеће општа међузависност, а тада се нужно појављују разлике. Приликом стварања универзалних организација компромис је нађен у нешто већем наглашавању једнакости (понекад додавањем атрибута „суверене“) са одступањима када је то водећим творцима организације изгледало по-

(14) M. Sibert, *Quelques aspects de l'organisation et de la technique des conférences internationales*, *Recueil des Cours*, 1934, t. 48, p. 428.

(15) Р. Падирац, *op. cit.*, p. 141.

(16) На Другој конференцији 1907. САД су захтевале и постигле да буду наведене под словом „А“ а не „Е“ (*Etats Unis...*) јер представљају Америку!

(17) D. Schindler, *Contribution à l'étude des facteurs sociologiques et psychologiques du droit international*, *Recueil des Cours*, 1933, t. 46, p. 264; — Р. Падирац, *op. cit.*, p. 190.

(18) B. Boutros — Ghali, *Contribution à l'étude des ententes régionales*, Paris 1949, p. 75; — Р. Падирац, *op. cit.*, p. 191. По некима Арапска лига је слаба зато што су слабе везе и нема вођства већ постоји сукоб некада најважнијих држава — Египта, Саудијске Арабије и Јордана (Р. Падирац, *op. cit.*, p. 191), али Boutros-Ghali то пориче, истичући управо положај Египта у тој организацији са којим је сличност положаја САД у Атлантском и СССР у Варшавском пакту више него случајна. B. Boutros—Ghali, *Le principe d'égalité des Etats et les organisations internationales*, *Recueil des Cours*, 1960, t. 100, p. 18.

(19) Као пример се наводи Мала Антанта (Р. Падирац, *op. cit.*, p. 191), која је за Бутрос—Галија била „најсавршенија формула регионалног споразума“ (*Contribution à l'étude des ententes régionales*, p. 80).

ребно. При томе је обилато коришћено правило уговорног права (пошто су и уставни организација донети у облику уговора) да се слободно могу чинити разна одступања од утврђеног правила. Она се углавном огледају у следећем.

а) У појединим организацијама постоје органи са сталним и несталним члановима. Први су унапред одређени док се други периодично смењују. Својевремено је указивано да постојање сталних чланова Савета Друштва народа представља изузетак од начела једнакости ⁽²⁰⁾. То се поновило и у Уједињеним нацијама, правно у још тежем облику јер су пет сталних чланова Савета безбедности поименично наведени у Повељи. По Пакту ДН и друге државе су могле да буду изабране за сталне чланове Савета (чл. 4, ст. 2) док је по Повељи то могуће само њеном ревизијом. Поред тога стални чланови Савета безбедности су аутоматски чланови и других тела, као Комитета војног штаба (чл. 47, ст. 2) и Старењског савета (чл. 86, ст. 1, т. б). Исто тако они су фактички стални чланови тела у којима нема забране поновног избора, као у Економском и социјалном савету и његовим помоћним телима, или када се мора водити рачуна о представљању различитих географских подручја, цивилизација или правних система.

Без обзира како се ово правдало, чињеница је да су велике силе биле главни носиоци ратних напора у последњем светском рату и да су оне одаучиле да створе организацију за очување мира. Логично је да задрже своје место у организацији која израста из ратне коалиције у којој оне воде главну реч, посебно у органу коме се поверава главна одговорност за одржавање мира и безбедности и који је овлашћен да у вршењу те дужности иступа у име свих чланова УН (чл. 24, ст. 1). Значај овога биће јаснији када се имају у виду овлашћења овог органа, а посебно начин доношења одлука у њему, о чему ће бити помена касније.

б) У неким организацијама државе нису једнако представљене у појединим органима. У неким специјализованим установама државе су груписане према привредној снази, а у најважније органе улази највише држава из групе најразвијенијих ⁽²¹⁾. То је касније прихваћено и у УН приликом стварања посебних органа за давање помоћи неразвијеним земљама, у којима има највише развијених држава.

в) Много већа неједнакост је у различитом броју гласова које имају поједине државе. То је нарочито у финансијским организацијама, затим онима у области трговине, па је то примењено и у Европским заједницама. Понекад се овај резултат желео постићи давањем различитог броја места представницима држава-чланица (нпр. скупштине европских организација) али то није сигурно због вишепартијског система, а нарочито што у тим државама нису на власти исте партије ⁽²²⁾, па долази до изјашњавања и груписања на политичкој а не националној основи.

⁽²⁰⁾ М. Новаковић, *Основи међународног јавног права*, I, Београд 1936, 89.

⁽²¹⁾ Нпр. у Међународној организацији рада, Међународној организацији за цивилно ваздухопловство, Међувладиној саветодавној поморској организацији и др.

⁽²²⁾ То се најбоље види на примеру земаља чланица Европског савста и Европских заједница. У неким су, на пример, социјалистичке партије у опозицији, у неким деле

г) Још већу критику изазвало је давање различите вредности гласовима појединих чланова, иако сви имају исти број гласова. Обично се за доношење одлуке захтевају гласови одређене групе држава. Најдаље се отишло у Савету безбедности УН, где је за доношење свих одлука, сем о питањима поступка, потребна сагласност сталних чланова (чл. 27, ст. 3). Тако се дошло до начела једногласности, које је по многима највише у складу са једнакошћу јер онемогућава наметање одлуке против воље неког члана. Оно се јавља као најбоље средство за заштиту малих, а велики у њему виде заштиту од бројчане надмоћности осталих, што је јасно истакнуто за време преговора у Јалти 1945. Међутим, у теорији ово се правда одговорношћу за одржање мира и безбедности ⁽²³⁾, односно да су повластице дате великим државама не у њиховом интересу већ у интересу свих држава, глобалне међународне заједнице ⁽²⁴⁾. Други сматрају да већинско одлучивање није противно једнакости јер се унапред предвиђа начин доношења одлука. То су акти организација а не оних који су за њих гласали. Овде није реч о обавезности одлука већ о најмањем броју гласова потребном да се одлука донесе (неке од њих не обавезују). Сасвим је друга ствар вето у корист одређених држава ⁽²⁵⁾, тј. могућност да се спречи доношење одлука ⁽²⁶⁾. Томе у прилог може се навести да су државе које се залажу за једногласност прихватиле већинско одлучивање у питањима поступка. Зашто је оно у овом случају у складу са једнакошћу? У питању су посебни интереси држава а не начелан став. То се потврђује чињеницом да у Генералној скупштини нема једногласности, али њене одлуке су најчешће препоруке.

Ово показује да се међународне организације од неких још увек посматрају као некада повремени скупови држава, а донете одлуке изједначају са уговорима, у чијој је природи сагласност воља. На тај начин се и једнострани акти (у које долазе и акти међународних организација) изједначају са уговорима. Да је теоријски погрешно све правне акте сврставати у уговоре показује баш пракса међународних организација, у којима су поједина важна питања регулисана уговорима (нпр. УН) или се регулишу најчешће уговорима (нпр. МОР). Па и са становишта уговорног права не може се одузимати слобода државама да пролишу начине доношења одлука у организацијама које стварају, па и такве који неће захтевати сагласност свих у сваком поједином случају. Чињеница да све нове државе, којима је несумњиво стало до једнакости, траже да буду примљене у УН сведочи такође да не сматрају одсуство једноглас-

власт, а у неким су саме на власти, па се то одражава и на састав скупштине тих организација.

⁽²³⁾ То се нарочито наглашава код совјетских писаца. S. Krylov, *Les notions principales du droit des gens, Recueil des Cours*, 1947, t. 70, p. 454; — Н. Ушаков, *К вопросу о праве „вето” в ООН, Советский ежегодник международного права*, 1959, стр. 220.

⁽²⁴⁾ E. Kogovine, *The Second World War and International Law, American Journal of International Law*, Oct. 1946, p. 476.

⁽²⁵⁾ W. Коо, *Voting procedure in international political organizations*, New York 1947, p. 11.

⁽²⁶⁾ Ни Повеља не говори о вету већ о потреби једногласности сталних чланова Савета безбедности. Негативан глас има исту снагу као вето (како је касније протумачено).

сности као неко ограничење једнакости, једног од основних права сваке државе. Уосталом, пракса а за њом и теорија учинили су корак даље од правила о неопходној сагласности за обавезивање држава.

д) То се нпр. запажа код деловања уговора према трећима. Правило *pacta tertiis nec nocent nec prosunt* нема више апсолутно значење у време када многострани уговори добијају нове функције⁽²⁷⁾. Ово се нарочито истиче поводом одредбе члана 2, т. 6. Повеље, која каже да ће УН настојати да државе које нису њихове чланице поступају у складу са начелима Повеље (садржаним у чл. 2) „уколико је то потребно ради одржања међународног мира и безбедности”. Гудрич и Хамбро сматрају да УН овим преузимају овлашћења „која се не заснивају на пристанку оних на које се односе”⁽²⁸⁾. Прихватајући овај став, Нинчић сматра да је реч о правним обавезама нечланица⁽²⁹⁾ и да то није у противречности са сувереном једнакошћу јер поменуте одредбе имају за циљ очување међународноправног поретка који установљава Повеља, а чији је камен темељац начело суверене једнакости⁽³⁰⁾. Каваре (Cavare) ово ограничава на примену принудних мера када органи УН сматрају да је неопходно активно учешће трећих. Не може се трпети злонамерна неутралност или равнодушност која би ометала акцију. За жаљење је што Повеља није јаснија да би се знало шта се може захтевати од трећих⁽³¹⁾.

ђ) Одступање од једногласности је усвојено у пракси резерви, тј. довољна је сагласност најмањег броја држава да се држава која ставља резерву сматра уговорницом. Бечка конвенција о уговорном праву (1969) стала је на становиште да ни противљење резерви не мора да има аутоматски за последицу непостојање уговорних односа између државе која ставља резерву и државе која приговара већ само ако тако изјави држава која ставља приговор (чл. 20, ст. 4, т. б).

е) Једногласност није потребна ни за настанак обичаја, иако не мали број писаца у њима види пређутни пристанак, макар у виду непротивљења одређеној пракси. Из одредбе члана 38, ст. 1, т. б) Статута Међународног суда правде јасно се види да је реч о општој пракси која не мора да буде прихваћена од свих⁽³²⁾. Ни у овом случају се одсуство једногласности приликом стварања правних правила не сматра повредом једнакости субјеката међународног права.

5. Ова одступања од начела једнакости добила су у науци различита објашњења. Док су једни порицали једнакости сваку правну вредност,

(27) На пример стварање посебних режима међународних путева је у надлежности држава на чијим се територијама налазе, али тако створена правила не само да признају права свима већ им намећу и неке обавезе. М. Lachs, *Le développement et les fonctions des traités multilatéraux, Recueil des Cours*, 1957, t. 92, pp. 318—319.

(28) L. Goodrich — E. Hambro, *op. cit.*, p. 134.

(29) Б. Нинчић, *Проблем суверености у Повељи и пракси Уједињених нација*, Београд 1967, стр. 365.

(30) Исто, стр. 365, 380—381.

(31) L. Cavare, *Le droit international public positif, t. II, Paris 1969*, p. 196.

(32) Не може се прихватити схватање да је важно да буду укључене државе „које су од посебног значаја по својој моћи или култури”. Х. Келсен, *Théorie du droit international public, Recueil des Cours*, 1953, t. 84, p. 127.

имајући пред очима само постојеће неједнакости ⁽³³⁾, докле су други били њени ватрени поборници ⁽³⁴⁾, сврставајући је у основна права држава, основна начела међународног права ⁽³⁵⁾, све до њеног проглашавања за „утаони камен међународног права“ ⁽³⁶⁾. То не значи да се ови други слажу у погледу њене садржине.

а) Већ смо напоменули основно разликовање које се чини између једнакости (фактичке) и равноправности, која је правна категорија. Међутим, и у погледу ове друге постоје различита схватања. Једни разликују једнакост пред правом, коју називају правна једнакост (*égalité en droit*, *égalité de droit*, *égalité juridique*) и једнакост у правима (*égalité des droits*) ⁽³⁷⁾. Прва се своди на једнаку правну заштиту и једнакост пред судом, а друга значи једнака права и обавезе за све чланове једне заједнице. Други не праве ово разликовање и за њих правна једнакост или равноправност значи како једнакост пред законом тако и једнакост у правима и дужностима и испољава се у разноврсним међународним односима ⁽³⁸⁾.

б) Ова подела је значајна због тога што је класична доктрина углавном заступала гледиште да су државе једнаке пред правом, али не и у погледу права и обавеза. То значи да не постоји једнакост у праву учествовања у стварању правила међународног права ⁽³⁹⁾ нити у управљању међународним организацијама ⁽⁴⁰⁾. Практично, то је значило оправдавање, с једне стране, покушаја да се умање обавезе које проистичу из чланства

(33) Међу њима су били познати писци, као Oppenheim, Функ-Брентано, Сорел, Лоример, Pillet.

(34) Међу њима су били Bluntschli, Calvo, Dudley-Field, Carnazza-Amari, Heffter, Klüber, G.—F. de Martens, Pradier—Fodéré, Vattel, у нас нарочито Гершлџ.

(35) М. Новаковић, *нав. дело*, стр. 87; — G. Andrassy, *La souveraineté et la Société des Nations, Recueil des Cours*, 1937, t. 61, p. 685; — В. Иблер, *Рјечник међународног јавног права*, Загреб 1972, стр. 110.

(36) W. Friedmann, *De l'efficacité des institutions internationales*, Paris 1970, p. 58.

(37) L. Le Fur, *La théorie du droit naturel depuis XVIIe siècle et la doctrine moderne, Recueil des Cours*, 1927, t. 18, pp. 426—427; — A. Verdross, *Règles générales du droit international de la paix, Recueil des Cours*, 1929, t. 30, p. 415; — J. W. Garner, *Le développement et les tendances récentes du droit international, Recueil des Cours*, 1931, t. 35, p. 704; — Н. Kelsen, *op. cit.*, p. 104; — М. Kogowicz, *Organisations internationales et souveraineté des Etats membres*, Paris 1961, p. 86; — А. Борђевић, *Начело суверене једнакости држава*, Годишњак Института за међународну политику и привреду, 1963, стр. 740; — Б. Нинчић, *Проблеми суверености*, стр. 51; — А. Магарашевић, *Суверена једнакост држава*, Кодификација принципа мирољубиве и активне коегзистенције, Београд 1969, стр. 178.

(38) Углавном напши писци, а од страних P. Fauchille, *Traité de droit international public*, tome I, première partie, Paris 1922, pp. 461, 462—463; — M. Sibert, *Traité de droit international public*, t. I, Paris, 1951, pp. 264, 267, 268; — G. Schwarzenberger, *A Manual of International Law*, I, fourth edition, London 1960, p. 58.

(39) Полази се од тога да има држава које нису заинтересоване за нека правила, нпр. поморског права. J. Гарднер, *op. cit.*, p. 704.

(40) То је посебно разрадио Fauchille, који разликује уживање и вршење права. У првом случају постоји једнакост, а у другом не мора, што зависи од фактичких околности. Правна једнакост значи једнако учешће у стварању међународних установа, али не и њиховом функционисању, што такође зависи од околности. Признаје да има писаца који сматрају да су све државе заинтересоване за добро функционисање међународних установа. P. Fauchille, *op. cit.*, p. 465.

у организацији (случај Швајцарске у Друштву народа) а, с друге стране, водеће улоге великих држава у међународним организацијама. У основи овога схватања лежи старо разликовање на мале и велике државе, чије се последице осећају и у данашњој међународној заједници.

Наши правници су заступали, почев од Гершића до наших дана, став да начело једнакости значи пуну једнакост како пред правом тако и у погледу права и обавеза јер су ове две групе тесно међусобно повезане и условљене.

в) Дигијеви следбеници сматрају да једнакост произлази из слободе, при чему изједначају положај државе и појединца. Како државу чине удружени појединци, природно је да и односи између држава треба да почивају на једнакости јер то одговара природи и достојанству људских бића ⁽⁴¹⁾.

г) Како се повећава економска неједнакост упоредо са све већим признавањем политичке и правне једнакости, у доктрини се долази до закључка да суверена једнакост има и свој економски вид. У име једнакости се захтева да привредно јаке земље не претендују на оно што им не припада ⁽⁴²⁾. Из тога се изводи начело помоћи земљама у развоју као једно од начела коегзистенције јер од решавања привредних и социјалних питања зависе међународни мир и безбедност ⁽⁴³⁾, што је истакнуто у самој Повељи УН (чл. 1, т. 3, чл. 55). Међутим, већ у Комитету ИЛА за коегзистенцију веће расположење је било за двострано давање помоћи и њено међународно усклађивање ⁽⁴⁴⁾, па то није ни обухваћено кодификацијом начела коегзистенције.

Мора се рећи да је и у доктрини право на помоћ од међународне заједнице постављено *de lege ferenda*, вероватно имајући у виду став најразвијенијих држава. Али, мора се такође рећи да у овом случају није јасно да ли право на једнакост садржи у себи и право на помоћ или је та помоћ неопходан предуслов једнакости. Нама је прихватајивији други закључак ⁽⁴⁵⁾, јер полази од давно сагледане потребе да се превазиђу наслеђене разлике које су биле анахронизам у време када су Маркс и Енгелс писали да је буржоазија, експлоатацијом светског тржишта, учинила производњу и потрошњу космополитским ⁽⁴⁶⁾, што је довело до

(41) J. B. Scott, *Le principe de l'égalité juridique dans les rapports internationaux*, *Recueil des Cours*, 1932, t. 42, pp. 581, 583. — Опиширње о доктринарним схватањима Р. Падирац, *op. cit.*, pp. 28—101; — А. Борбевећ, *Начело суверене једнакости*, стр. 738—740; — *The principle of the sovereign equality of States*, *Југословенска ревија за међународно право*, 1964, No, 1, pp. 43—50.

(42) М. Радојковић, *La codification des principes de la coexistence pacifique*, p. 184.

(43) Исто, стр. 184; — *Les principes ou règles juridiques de la coexistence pacifique devant l'International Law Association*, p. 10.

(44) *Les principes ou règles juridiques de la coexistence pacifique*, p. 11.

(45) Зато се у Програму СКЈ исправно истиче да је привредни развитак „материјални услов стварне једнакости у међународним економским и политичким односима”. *Програм СКЈ*, Београд 1958, стр. 86.

(46) К. Маркс — Ф. Енгелс, *Manifeste du Parti communiste*, trad, J. Molitor, Paris 1947, pp. 60—61.

нових односа, свеопште међузависности ⁽⁴⁷⁾. Упорно несхватање ове чињенице или невоћење рачуна о њој довело је до сукоба између проглашене формалне једнакости и стварне неједнакости. Право на помоћ и дужност помагања јесте начин да се та противречност ублажи односно отклони ⁽⁴⁸⁾. Колико је међународна заједница у томе успела?

6. Суд о томе је могућ ако се имају у виду правне и стварне промене до којих је дошло у међународним односима.

а) Досадашњи приказ овог проблема показао је да се о једнакости више говорило у науци и текстовима него што је била присутна у пракси. Исти закључак се намеће и у погледу извршених промена.

Пре свега, у организованој међународној заједници је усвојено више текстова у којима је на видном месту начело једнакости. То није познавало класично међународно право. С друге стране, и ти текстови су прилагођавани новим потребама. Указаћемо само на пример Повеље УН.

Пријем скоро свих нових држава у УН је доказ признавања права свим државама на чланство у најширој међународној организацији. Тај прилив нових чланова довео је до проширења најважнијих органа у којима нису представљене све државе — Савета безбедности и Економског и социјалног савета. Друге измене Повеље нису биле могућне, али је у пракси нешто постигнуто.

На пример, улога великих сила је умањена еластичним тумачењем члана 27, ст. 2, по којем уздржавање није вето, иако је то, строго узев, противно слову Повеље. Улога великих сила је умањена сталним проширивањем питања поступка (за која није потребна једногласност), затим веома уским формулисањем суштинских питања да би се оставило што више простора Генералној скупштини без формалне одлуке Савета безбедности. Мимо тога су многа питања непосредно разматрана у Генералној скупштини иако је за њих био надлежан Савет безбедности. Он је, дакле, заобилажен и без примене резолуције „Уједињени за мир“, чије је доношење било критиковано од једних а од других брањено као очување духа Повеље и корак ка демократизацији међународних односа. На тај начин су УН губиле „олигархијска“ а добијале све више демократска обележја, што више одговара поставкама на којима су основане ⁽⁴⁹⁾.

Домашај је умањен тиме што су се оснивачи УН потрудили да Генерална скупштина доноси углавном препоруке. Велике силе и даље могу посредно и непосредно да утичу на одлучивање у Генералној скупштини. Без гласачке машине могућ је притисак преко регионалних организација или економски. Финансијским бојкотом може се укочити свака акција а Организација довести у кризу и у њој остати све док то желе велике силе. Такође је истина да се УН зобилазе приликом разматрања питања која велике силе прогласе нарочито важним за своје интересе. Уговор о делимичној забрани нуклеарних опита (1963) донет је ван УН,

⁽⁴⁷⁾ Исто, стр. 61.

⁽⁴⁸⁾ С. Аврамов, Међународно јавно право, II изд., Београд 1959, стр. 66.

⁽⁴⁹⁾ Б. Нинчић, Еволуција Организације уједињених нација, Нове тенденције у развоју међународног права, Београд 1961, стр. 26.

Уговор о неширењу нуклеарног оружја (1968) само је разматран у оквиру УН али је израђен и усвојен ван њих. Тада су се први пут јасно чули протести због неједнакости у правима и обавезама између поседника нуклеарног оружја и осталих држава. Неједнакост је свим добила нови вид.

б) У пракси изгледа да је остварен мањи напредак, у првом реду услед све већег јаза између привредно развијених и неразвијених, на шта се надовезује нуклеарни монопол најразвијенијих. То је присутно упркос све већем ослобађању зависних земаља и народа и њиховом формалном укључењу у заједницу равноправних. Проширење међународне заједнице новим члановима није довољно да ублажи неједнакост јер се међу њима налазе неразвијене и углавном мале државе. С тим у вези се поставило питање да ли су у стању да испуњавају обавезе које проистичу из чланства у УН ⁽⁵⁰⁾. Проблем је ту, а решења нема. Међутим, анализа обавеза из Повеље показује да је мало обавеза које мале државе не би могле да испуне ⁽⁵¹⁾. Али, оне могу да испуњавају друге обавезе које се тичу мирнодопских односа и да сарађују у многим међународним организацијама. У погледу обавеза из чланова 55. и 56. Повеље УН оне су пре примаоци него даваоци помоћи. Ако нису окупиране могу да се уздржавају од помагања држава против којих УН спроводе принудне мере. Питање економских санкција је сложеније јер многе афричке земље не могу да прекину трговину са Јужном Африком и Родезијом иако осуђују расну дискриминацију. Иза разлога против пријема малих држава у међународне организације крије се страх од њихове бројчане премоћи, иако она није праћена стварном снагом. У којој мери њихова морална снага може то да замени? Велике силе морају да воде рачуна да највећи број ових држава припада несврстаним земљама ⁽⁵²⁾. То је навело Курта Валдхајма да изјави да се судбина УН налази у рукама малих и средњих држава и да ће то пре или касније схватити и велике силе ⁽⁵³⁾. То су показале и припреме за конференцију о европској безбедности. Док се велике силе нису могле да споразумеју да ли ће преговарати само о узајамном или и о уравниотеженом разоружању ⁽⁵⁴⁾, Југославија је на припремном састанку предложила да на будућој конференцији сви учесници иступају „на основи суверене једнакости, као независне државе и у условима пуне једнакости”. као и да се конференција одржи ван оквира војних савеза” ⁽⁵⁵⁾. То је прихваћено. Може да изгледа чудно позивање на

⁽⁵⁰⁾ О томе годишњи извештаји Генералног секретара УН 1965; 1967: — P. Wohlgemuth Blair, *Le problème des micro- Etats, Lausanne* 1968; — *Status and problems of very small States and territories*, UNITAR, New York 1969; — В. Бабовић, *Проблем тзв. микродржава у Уједињеним нацијама, Међународни проблеми*, 1971, бр. 1, стр. 97—105.

⁽⁵¹⁾ Нпр. из чл. 2, т. 5, чл. 43, 45, 48. и 49. P. Wolgemuth Blair, *op. cit.*, стр. 27—28.

⁽⁵²⁾ Б. Јовановић, *Велике и мале силе у међународним односима*, САНУ, Београд 1964, стр. 7.

⁽⁵³⁾ *Политика*, 16. фебруар 1973, стр. 2.

⁽⁵⁴⁾ Б. Дикић, *Хофбург и 19 столица, Политика*, 17. март 1973, стр. 2.

⁽⁵⁵⁾ *Политика*, 24. март 1973, стр. 1.

начела Повеље које не оспоравају ни нечланице УН, али помињање блока показује где леже опасности од потчињавања.

Међутим, и у односима великих сила према малим државама запајају се извесне промене. Без обзира на своју моћ, мале државе се не осећају усамљене и све више успевају да на равној нози разговарају са великима. Остављајући довољно познате случајеве односа САД са Вијетнамом и Северном Корејом, указаћемо да се констатује да велики имају све веће муке са својим мањим савезницима (то се примећује у оба блока) него са „противницима”. Влада у Сајгону чини све да докаже да није марионета, макар ометањем споразумног решавања вијетнамског проблема. То је још један доказ да у време мира има мање организованог делања него у рату, против заједничког непријатеља. У првом случају има више једнакости а у другом више потчињавања нечијем вођству. Савремене међународне организације то показују. Сувереност је дошла у сукоб са овлашћењима организација. Једни излаз виде у јачању суверености односно једнакости, залажући се за једногласност или усаглашавање. Други указују да баш то доводи до парализе, због чега је и вето критикован. Једнакост је била корисна када се све решавало на уговорној основи, пре сталне организоване делатности какву намећу садање потребе. Решење се види у одвајању једнакости од суверености, независности, једногласности и у стварању нових појмова ⁽⁵⁶⁾. И између два светска рата је истицано да је догма о једнакости и суверености озбиљна препрека развоју међународног права и међународне заједнице ⁽⁵⁷⁾. После рата имамо такође покушај да се укаже на дужност сарадње великих и малих, при чему постоји једнакост у правима али већа одговорност великих. Неједнакост је последица позитивистичког погледа и немогуће је доћи до минимума правних правила ако се тражи пристанак свих ⁽⁵⁸⁾. Супротно мисли Нинчић, који указује да се у разликовању на правну и фактичку једнакост „раскидала веза коју су ранији теоретичари били успоставили између суверености и једнакости” ⁽⁵⁹⁾. Из тога би произлазило да Повеља УН даје потпуно задовољавајуће решење.

Међутим, ствар није у проглашавању већ у садржини која ће се дати одређеним појмовима. Највећа је погрешка у апсолутизовању значења суверености и једнакости без уочавања њихове улоге. По нашем мишљењу, решење није на правном него на политичком плану. На основу јасно сагледаних потреба морају се одредити циљеви. Правна решења и организација ће се лако наћи. Ако су проблеми заједнички онда се јасно намећу једнаке дужности. То, пак, значи једнакост у границама могућности, што нарочито има значаја у области материјалног помагања и безбедности. С друге стране, једнакост значи једнакост у правима. Не пори-

(56) B. Boutros-Ghali, *Le principe d'égalité*, p. 14.

(57) J. Garner, *op. cit.*, pp. 704—705; — G. Gidel, *Droits et devoirs de nations. La théorie classique des droits fondamentaux de l'Etat*, Recueils des Cours, 1925, t. 10, p. 597.

(58) А. Серб, Неки основни проблеми међународног права, Југословенска ревија за међународно право, 1957, бр. 3, стр. 349.

(59) Б. Нинчић, Проблем суверености, стр. 50.

чући разне видове неједнакости право изједначаје оно што је правно могуће, занемарујући разлике које су правно безначајне. У томе је „формализам” права, али он омогућава да се истакне оно што је заједничко. У толико је равноправност средство за смањивање разлика, што се постиже минимумом економске једнакости и минимумом демократије у оквиру једне заједнице ⁽⁶⁰⁾. Демократија значи власт већине а не свих. Пошто је једногласност скоро немогућа у међународној заједници она је више средство да се уведе тиранија мањине. То је својеврсна неједнакост у којој мањина или чак појединац практично вреди више него сви остали. Невоља је у томе, како каже Ј. Б. Скот (J. B. Scott), што су се писци позивали на једнакост када је била у интересу њихових земаља, а мање када је она била супротна овом интересу ⁽⁶¹⁾. Она треба свима да пружи једнаку сигурност. То од конференције о европској безбедности и сарадњи очекују народи Европе. И не само они.

М. Б. Милојевић

РЕЗЮМЕ

Равенство и равноправност государств в международном сообществе

Равенство является одним из основных прав государств и одним из основных начал международного права. Свое полное применение оно могло иметь во время самодовлеющего характера народных хозяйств, когда государства могли существовать совершенно независимо одно от другого. Однако, более сильные государства в течении XIX века открыто навязывали свою волю другим и тем самым равенство наблюдалось лишь в их взаимоотношениях.

Когда вследствие взаимозависимости возросла актуальность вопроса, появилась необходимость в международных организациях, в которые государства вступали со всеми своими особенностями и пониманием равенства, что наблюдается и в Организации Объединенных Наций. Уставы международных организаций провозглашают равенство в качестве одного из основных начал и содержат ряд положений, имеющих целью обеспечение равенства в правах и обязанностях всех их членов. Они также содержат и значительные отступления от этого начала, находя оправдание в необходимости большей эффективности, что в конечном счете сводится на ведущую роль небольшого числа держав.

Одним из способов обеспечения равенства принято считать единогласие в принятии решений. Однако оно является невозможным в универсальных организациях и практически представляет собой помеху для их работы. Поэтому оно предусмотрено в ООН лишь в Совете Безопасности для его постоянных членов, но и такой выход затруднял работу ООН. Во имя общих интересов допускаются отступления от единогласного принятия решений по договорным нормам и существует все больше договоров, действие которых распространяется и на третьи стороны.

Выход заключается не в строгом придерживании принципа единогласия, а в создании демократических отношений в международном сообществе, что возможно лишь в случае, если будет признано, что оказание

⁽⁶⁰⁾ У том смислу и B. Boutros—Ghali, *Le principe d'égalité*, p. 69.

⁽⁶¹⁾ J. Scott, *op. cit.*, p. 559.

помощи развивающимся странам является обязанностью всех держав. Уменьшение различий между развитыми и недостаточно развитыми странами является путем к укреплению дружеских отношений между народами, без чего немислимы ни прочный мир ни безопасность в мире.

SUMMARY

Sovereign equality of the states in the international community

Equality is one of the essential rights that the states have and one of the basic principles of international law. It could have had its full application in the times of selfsufficiency of national economies, when the states could have lived completely independent from each other. But, during the 19th century the stronger states openly imposed their will to the weaker ones, so that equality was present only in their mutual relations.

The question became actual, when the inter dependence between the states created the necessity for the establishment of international organisations. Each state became member bringing her characteristics and her own conception of equality. At the same time, the old conceptions of great powers were preserved, and that can be seen in the United Nations. The constitutions of international organisations declare equality as one of the basic principles, and they include a series of instructions on how to assure the equality of rights and duties of all the members. They also contain considerable recedings from these principles, justifying that by the necessity for greater expeditivnes, but that as consequence creates leading roles for a small number of states.

For one of the means by which equality can be achieved is taken the unanimity in bringing a decision. But, that is made imposible in the universal organisations and practically it becomes an obstruction for the functioning of the organisation. Because of that, in the United Nations this is provided only for the Security council and even then only for the permanent members. But that also was an obstacle for the work of OUN. It is in general interest to recede from in the law of treaties and today there are more and more treaties that have influence over the third side also.

The solution of this problem does not lie in the strict respecting of the unanimity but in the creation of democratic relations within the international community. That will be made possible only if helping the underdeveloped countries is understood as a duty in the general interest. Diminution of difference between the developed and underdeveloped countries is the way for the strengthening of friendly relations between nations and without that there will be no permanent peace and security in the world.

RÉSUMÉ

L'égalité et l'égalité des droits des états dans la communauté internationale

L'égalité est un des droits fondamentaux des Etats et un des principes fondamentaux du droit international. Son application intégrale a pu être réalisée à l'époque de l'autosuffisance des économies nationales, quand les Etats pouvaient vivre entièrement indépendants les uns des autres. Cependant, les Etats les plus puissants au cours du XIXe siècle imposaient ouvertement leur volonté aux autres, de sorte que l'égalité était représentée seulement dans leurs rapports mutuels.

La question est devenue actuelle quand par suite de l'interdépendance les organisations internationales étaient devenues nécessaires. Les Etats sont entrés dans ces organisations avec toutes leurs qualités spécifiques, donc aussi avec leurs conceptions relatives à l'égalité. En même temps les anciennes formes se sont maintenues du concert des grandes puissances, ce qui se reflète, par ailleurs, dans les Nations Unies. Les constitutions des organisations internationales proclament l'égalité comme un des principes fondamentaux et elles contiennent une série de dispositions qui ont pour but d'assurer l'égalité des droits et des devoirs de tous les membres. Elles contiennent aussi d'importantes dérogations à ce principe en les justifiant par la nécessité d'une plus grande efficacité, ce qui se réduit au rôle dirigeant d'un petit nombre d'Etats.

Dans l'adoption des décisions on a recours à l'unanimité comme l'un des procédés pour assurer l'égalité. Cependant l'unanimité n'est pas possible dans les organisations universelles et pratiquement elle se transforme en obstacle pour le fonctionnement de l'organisation. C'est pourquoi cette disposition est prévue seulement dans le Conseil de sécurité et, de plus en ce qui concerne les membres permanents. Or, cette disposition aussi entrave le travail des Nations Unies. Dans l'intérêt général on s'écarte de l'unanimité dans le droit contractuel, de sorte qu'il y a de plus en plus de contrats qui produisent des effets aussi à l'égard des tiers.

La solution ne se trouve pas dans le respect rigoureux de l'unanimité mais dans la création des rapports démocratiques dans la communauté internationale. Cela est possible seulement si on comprend le devoir de prêter secours aux pays en voie de développement, qui est dans l'intérêt général. La diminution des différences entre les pays développés et les pays sous-développés est la voie qui conduit à la consolidation des relations amicales entre les peuples, sans quoi il n'y a ni paix durable ni sécurité dans le monde.